

VÄRMLAND UTSIKT

LÄNSSTYRELSENS TIDNING FÖR LANTBRUKARE I VÄRMLAND
NUMMER 4 DECEMBER 2009

INNEHÅLL

Gårdsnamn i Värmland	2
Om biogas	3-5
Nyheter i SAM-stöden 2010	6-7
Elsas gårdsslakteri	8-9
Alléer i Värmland	10-11
Kurser	12-15
Dags att rensa diken?	16

GOD HELG ÖNSKAR
REDAKTIONEN

Gårdsnamn

– en spännande historia

Det här är den fjärde presentationen av några värmländska gårdsnamn. I en serie nummer presenteras en vanlig namnform, med exempel på översättningar av gårdsnamn från olika delar av länet.

Namn som nämns i texten: Sjöbyn i Tveta sn, Ambjörby i Norra Ny sn, Tängelsbyn i Svanskogs sn, Torsby i Fryksände sn, Nyckelby i Övre Ulleruds sn och Degerbyn i Värmskogs sn.

Litteratur: Svenskt ortnamnslexikon, Språk och folkminnesinstitutet Uppsala 2003; Ortnamnen i Värmlands Län, Kungl. Ortnamnskommissionen; Värmländsk medeltid ur ett ortnamnsperspektiv resp. Ortnamn i Värmland, Erland Rosell, 1981 resp. 1984.

By

Namn som innehåller "-by" är bland de vanligaste varianterna av äldre gårds- och ortnamn i Värmland.

Betydelsen av ordet "by" kan tyckas självklar, men enligt Språk- och folkminnesinstitutet i Uppsala går det att göra en djupare analys även av detta ord. Det gamla ordet "by" är släkt med verbet "att bo" och "bereda, ställa i ordning". Översättningen blir då ungefär "beredning, anordning" eller "jordområde där man gjort anordningar (hus, röjning, odling)".

Förledet i namn som innehåller "-by" kan vara en beskrivning av läge eller omgivande terräng, som *Sjöbyn*. Ytterligare en vanlig variant är bynamn som innehåller riktningssangivelser, som nord, väst, söder etc, men dessa kommer att behandlas separat i ett kommande nummer.

Allra vanligast är dock ett förled som är ett personnamn, som *Ambjörby*, *Ambjörns by*, *Tängelsbyn*, *Then-gils by* och *Torsby*, *Tor/Tores by*.

Det är dock inte alltid helt självklart vilka ålderdomliga ord som

gömmor sig i by-namnen. Några lite mer ovanliga exempel är *Nyckelby* och *Degerbyn*. Hur ska de översättas? Faktum är att namnen i det närmaste är synonymer. *Nyckelby* stavades på 1500-talet *Mykelby* och adjektivet "mykil" betyder ungefär "stor" – jämför med ordet "mycken". *Deger* är i sin tur en dialektal variant av "diger". Båda namnen betyder alltså "den stora byn".

Sara Bodin Olsson
054-19 70 44

Degerbyn i Värmskog – "den stora byn".

Med biogas i tankarna

Arla morgon den 27 oktober åkte 16 vakna personer från näringsliv och kommun på studieresa till trakten kring Säffle. Syftet med resan var att få mer information om biogasanläggningar i drift runt Väner.

Resan var ett initiativ av Bengt Larsson, landsbygdsrådgivare i Säffle. Turen blev uppskattad.

- Mycket intressant, vi fick chans att följa med från planering till färdig produktion, med olika infallsvinklar och teknik, säger Lars-Åke Larsson, djurproducent i Säffle kommun. Han tycker det är viktigt att kommunen är med för att företagarna ska våga satsa, det måste finnas lönsam av-sättning för gasen.

Biovisioner i Säffle

Passande nog hade Säffle kommun strax före resan en temadag kring förutsättningen för biogasproduktion. En förstudie beskrev hur lantbrukare på Värmlandsnäs samarbetar kring en gemensam biogasanläggning. Tillsammans skulle 11 djurgårdar kunna producera (röta) knappt 1,5 miljoner kbm gas till en investeringskostnad av 25 miljoner kronor.

Totalt går det, enligt en annan förstudie, att producera 3,6 miljoner kbm gas motsvarande 3 600 kbm eldningsolja. Investeringen skulle bli 138 miljoner, men då ingår även restavfall från avloppsverk och pappersbruk. Hela gasmängden går likafullt inte att utvinna då man får räkna bort åtminstone 30 procent energiförluster vid distribution, röt-ningsprocess och rening av gasen.

Tanken hos Säffle kommun är bl a att kunna förse den lokala busstrafiken med gas. Inte minst är det viktigt för Volvo Bussar som har tillverkning i Säffle. Fler kommuner efterfrågar idag biogasdrivna stadsbussar och senast var det Örebro kommun som gick över till biogas. Örebro använder även naturgas som drivmedel då tillgången på biogas än så länge är för liten.

Draglok behövs

Vad mynnade då temadagen och studieresan ut i? Det finns en po-

Nyanlagd biogasanläggning på Högebo gård, Hällekis som har svinproduktion. Förväntad årsproduktion är drygt 50 000 kbm gas.

tential för biogas men det krävs investering i infrastruktur. En samägd biogasanläggning på Värmlandsnäs skulle kosta minst 25 miljoner. Till det kommer kostnad för pipeline till Säffle och uppgradering (rening) av gasen.

- Det känns som om det är under utveckling och i ett tidigt skede, säger lantbrukare Fredrik Hidén. Jag är inte själv den som går först, men jag kan hänga på. Säffles kommunalråd Daniel Bäckström uttalar sig i Nya Wermlands-Tidningen:

- Jag ser positivt på förslaget att bilda ett nytt bolag och på det sättet driva frågan vidare med bredd och tempo.

Projektet på Värmlandsnäs är komplext då många olika intressenter är inblandade samtidigt som det finns behov av stöd från regional/nationell

nivå. Som intresserad landsbygdsföretagare behöver du inte vänta. I skuggan av de storskaliga projekten är de småskaliga, om så bara för eget bruk, en minst lika bra början.

Adam Egerlid 054-19 72 37

Framtiden för biogas

Biogasen ger fördelar både som bränsle, gödsel och extrainkomster för landsbygdsföretagarna, men det finns fallgropar längs vägen.

En fördel med biogastekniken är att kunna få ut ett mervärde ur en restprodukt som idag inte tillvaratas fullt ut. Ägaren får ut värme och eventuellt el. Restprodukten blir till ett utmärkt gödselmedel som lättare kan tas upp av växterna än flytgödsel. Dessutom är den i det närmaste luktfri. Råvaran behöver inte heller transporteras långt om småföretag och kommuner bygger biogasanläggningar för det lokala behovet. Överskott kan säljas på öppna marknaden som värme, drivmedel eller el.

Infrastruktur saknas

För att biogas ska kunna säljas som fordonsgas behöver den renas från koldioxid, så kallad uppgradering, vilket fordrar ytterligare investeringsbehov. Lägg därtill utbyggnad av biogasmackar som inte finns jämnt

fördelade i landet. Antalet mackar för biogas ökar dock, från ca 20 stycken för 10 år sedan till drygt 100 idag.

Rabatterad energi

Priset på gas styrs av marknaden och produktionen beskattas bara med moms då det räknas som bio-bränsle. I dagsläget ligger priset på ca 2,50 kr under riktpriiset på bensin. Detta beror bl a på sämre tillgång på mackar och högre kostnad för inköp av fordon konverterade till gas.

Klimatförändringen gynnar biogas

Framtiden talar för biogas. Ökat miljötanke kring klimatpåverkan av fossila bränslen tillsammans med höjda energipriser gör att efterfrågan på klimatneutrala bränslen växer. Forskning pågår också på bränsleceller där el och värme utvinns direkt ur

gasen, en teknik dubbelt så effektiv mot dagens förbränningsmotorer. I framtiden kan man i så fall köra dubbelt så långt på samma mängd gas. På köpet kan den skrymmande tanken för biogas krympas, ett stort plus för personbilar.

Potential finns

Svenska gasföreningen menar att det till stor del går att driva Sveriges fordonsflotta om alla biologiska restprodukter tas till vara. Några kommuner kör stadsbussarna på biogas och andelen ökar.

I takt med ökad tillgänglighet och billigare fordon kan prisskillnaden upp till bensinpriset alltså minska. Sammantaget pekar detta på bättre marginaler för biogasproducenter i framtiden.

Adam Egerlid 054-19 72 37

EU-stöd

Hösten 2008 beslutade regeringen avsätta 200 miljoner till en nationell pott för biogasstöd. Medlen ska användas för att stimulera gårdsbaserad biogasproduktion. I Landsbygdsprogrammet kommer därutöver nya medel i satsningar på förnyelsebar energi under perioden 2010–2013 om årligen 100 miljoner.

För mer information, vänd er till Kjell Holmgren 054-19 72 45, eller Thomas Ohlsson 054-19 72 01

FAKTA

Biogas

Biogas bildas vid nedbrytning av biologiskt material utan tillgång till syre. Den bildas naturligt t ex i kärr (sumpgas) men även i avfallsdeponier. Biogas består av koldioxid och den brännbara gasen metan.

Naturgas

Naturgas tas upp ur jordskorpan och består huvudsakligen av metan. Gasen är fossil, och ökar därmed koldioxidhalten i atmosfären vid förbränning, till skillnad från biogas som bildas ur levande växter som tar upp koldioxid.

Fordonsgas

För att biogas ska kunna användas som fordonsgas behöver den uppgraderas, dvs göras om till ren metangas. Fordonsgas går även att tillverka ur naturgas.

Energivärde gödsel

1 kg TS gödsel genererar upp till 300 liter biogas motsvarande 3 dl eldningsolja. Ur denna energi går 50–60 % att utvinna till uppvärmning och el efter energiförluster vid rötning och utvinning av energi.

Miljöegenskaper

Som bränsle är biogas förnybar då den produceras ur biologiskt avfall. Gasen ger en effektiv och ren förbränning utan sot. En motor som går på biogas har samma verkningsgrad som en diesel, vilket innebär att energin utnyttjas bättre än t ex en bil som går på bensin eller etanol.

Källor: Svenska gasföreningen

www.gasforeningen.se och www.gasbilen.se

Utveckla ditt företag

Har du ett mindre landsbygdsföretag eller ett företag inom de gröna näringarna och vill utveckla dig och ditt företag? Då finns möjligheter inom Landsbygdsprogrammet.

Du kan få stöd för kurser, företagspraktik, studieresor och rådgivning. Några nyliken inkomna ansökningar handlar om allt från kurser i djurväl-färd, studieresa till biogasanläggningar, behörighet för grönt körkort inom skogsbruket till rådgivning om vindkraft. Stödet vänder sig till såväl företagare som lokala organisationer. På Länsstyrelsen Värmland har vi inom företagsstöd tills vidare en ersättningsnivå upp till 75 procent för mindre företag.

Skogen har egna stöd

Om kompetensutveckling har skogsanknytning kan du söka stöd hos Skogsstyrelsen. Några prioriterade områden är natur- och kulturmiljövärden, bioenergi och att

minska olyckor i skogsbruket. Stödnivån är upp till 100 procent.

Kunskap för alla

Vid kompetensutveckling av mer allmän inriktning kan länsstyrelsen ge upp till 100 procent. Exempel på ansökan är en bygdegrupp som bjöd in sakkunniga för att diskutera följden av att bygga vindkraftverk. Ett annat fall är en studieresa som du kan läsa om i artikeln "Med biogas i tankarna".

Det viktiga är att skicka in ansökan innan ni påbörjar aktiviteten. Läs gärna mer på Jordbruksverkets webbplats och hör gärna av er till någon av oss på Länsstyrelsen Värmland, Näringsliv.

Kontakt Näringsliv

Adam Egerlid 054-19 72 37

Åsa Melander 054-19 72 68

Gabriella Uhrdin 054-19 72 69

Mer information finns på länsstyrelsens webbplats

www.lansstyrelsen.se/varmland -Regional utveckling

Mer information om landsbygdsprogrammet och ansökningshandlingar finns på Jordbruksverkets webbplats

www.jordbruksverket.se -Möjligheter på landsbygden

Ansökningshandlingar kan också erhållas från Länsstyrelsen och Leaderområdena.

Stadsbussarna i Örebro kommun körs på biogas sedan 1 oktober 2009.

Nyheter i SAM-stöden 2010

Många nyheter förväntas nästa år

Nästa år förväntas många nyheter i SAM-stöden. Det kommer nya miljöersättningar till länet, ersättningsnivåer förändras, vissa direktstöd försvinner och det blir en nedre arealgräns för gårdsstödet.

Det förslag Sverige har skickat till EU-kommissionen om förändringar i jordbruksstöden innebär ökade ersättningsnivåer för flera stöd samt för Värmlands del att nya miljöersättningar införs i område 4b.

Nya miljöersättningar för Värmland

Ersättning för minskat kväveläckage föreslås omfatta område 4b och innehåller åtgärderna vårbearbetning och fånggröda. Vårbearbetning innebär att de skiften stödet söks för inte bearbetas på hösten utan tidigast 1 januari kommande år. Fånggröda innebär att man sår in en fånggröda på en areal som motsvarar minst 20 procent av vårsädesarealen. Ersättningen är 500 kr/ha för vårbearbetning och 900 kr/ha för fånggröda. Kombinerar åtgärderna blir ersättningen 1500 kr/ha.

Även ersättning för skyddszoner föreslås omfatta område 4b. Skyddszonen skall ligga på åkermark och vara en vallbesädd remsa 6 till 10 meter bred utmed ett vattendrag eller sjö. Ersättningen blir 3000 kr/ha.

Höjda ersättningsnivåer

I vidstående ruta redovisas nya föreslagna ersättningsnivåer. Ändringarna gäller alla nya åtaganden från och med 2010. För åtagande från 2007–2009 måste man ange i SAM 2010 att man vill ha de nya beloppen.

Ändringar i direktstöden

Av de så kallade direktstöden avvecklas stödet för energigrödor 2010

och även stödet för proteingrödor upphör. Handjursbidraget försvinner 2012 vilket innebär att 2011 blir det sista år som man kan få handjursbidrag. När handjursbidraget frikopplas 1 januari 2012 kommer brukare som haft handjur i stället att få stödet utlagt som ett tilläggsbelopp på ägda stödrätter.

För att få gårdsstöd föreslås att man från och med 2010 måste söka stöd för minst 4 ha. För miljöersättningar och kompensationsbidrag finns inte motsvarande begränsning.

Exempel på förändrade ersättningsbelopp 2010

Stödform	Ökning (kr/ha)	Belopp (kr/ha)
Betesmarker		
allmänna värden	150	1250
särskilda värden och Gårdsstöd	150	2650
särskilda värden och ej Gårdsstöd	150	3850
Slätterängar		
allmänna värden	350	1450
särskilda värden och Gårdsstöd	700	4200
särskilda värden och ej Gårdsstöd	700	5400
Miljöskyddsåtgärder		
0-50 ha	50	250
50-300 ha	20	100
300- ha	50	50
Vall, tilläggsersättning för djur		
stödområde 1-3	200	2000
stödområde 4	200	900
Kompensationsbidrag, vall		
0-90 ha stödområde 2-3, 4a	150	2100
90- ha stödområde 2-3, 4a	75	1050
0-90 ha stödområde 4b	150	1100
90- ha stödområde 4b	75	550
Certifierad ekologisk produktion		
Vall*	350	350
Spannmål, proteingrödor	150	1450
*Max för 40% av åtagandearealen eller på grundval av antalet djurenheter		

Nyheter i SAM-stöden 2010

Inget gårdsstöd för mindre än fyra hektar - vad finns det för lösningar?

För att få gårdsstöd föreslås att man från och med 2010 måste söka stöd för minst fyra hektar. Arealgränsen gäller gårdsstöd men inte miljöersättningar och kompensationsbidrag.

Här följer några exempel på hur man kan agera om man har mindre än fyra hektar.

Söka tillsammans

Man kan söka tillsammans med någon eller några andra så att man sammanlagt kommer upp i minst fyra hektar. Det är dock endast en som kan stå som sökande och man får sinsemellan ha en uppgörelse för hur stödbeloppet ska fördelas. Den som står som sökande är också ansvarig

för uppgifterna i ansökan och för att stödvillkoren uppfylls.

Arrendera mer mark

Man kan arrendera mer mark så att man når upp till fyra hektar. Går man även in i ett femårigt åtagande för miljöersättningar för arrendemarken bör man se till att få ett kontrakt för motsvarande period.

Arrendera ut mark

Man kan arrendera ut marken till någon som har mer mark och som sammanlagt kommer upp till minst fyra hektar.

Tänk på stödrätterna

Om man söker tillsammans eller arrenderar ut eller till mark är det viktigt att se till att den som söker

gårdsstöd har tillräckligt med stödrätter. Man kan föra över stödrätter genom försäljning eller uthyrning. Överföring av stödrätter sköts av Jordbruksverket och det finns en speciell blankett för detta.

Om man inte gör något

Om man inte gör något får man inte något gårdsstöd och efter två år dras stödrätterna in till nationella reserven.

Roger Bergqvist 054-19 72 63

För ekologiskt spannmål kommer man att få 1 450 kronor per hektar i miljöersättning, under 2010.

Elsas gårdsslakteri

Slakten har under de senaste årtiondena gått mot storskalighet, men Elsa Lund Magnussen och hennes familj i Lindås utanför Karlstad går mot strömmen och slår upp portarna till ett eget gårdsslakteri.

Idén att starta ett eget gårdsslakteri har länge legat och grott hos Elsa. Hon har tidigare arbetat med småskalig livsmedelsproduktion på Hushållningssällskapet och därifrån har hon fått mycket inspiration. En av drivkrafterna att starta ett eget slakteri är att kunna följa djuret från födsel till slakt.

-Att skicka iväg ett fint lamm och sedan se att produkten inte håller samma höga kvalitet som den hade från början känns inte bra. Industrialiseringen av slakten har gjort att kvalitet inte står i fokus och det känns otillfredsställande att jag inte vet hur mina djur behandlas i slutändan, säger Elsa.

Det är några av skälen till att hon, med hjälp av sin man Espen, byggt

ett gårdsslakteri där målet är att hela produktionen från uppfödning till färdig köttprodukt ska hålla hög kvalitet.

- Det når vi genom att föda upp friska djur och att avlivningen sker utan stress och utan långa transporter innan.

I första hand kommer gårdseegna lamm att slaktas, men det kommer också att finnas tid till legoslakt. Eftersom slakteriet bara kan ta emot ett mindre antal djur åt gången kan det ge möjlighet för mindre, lokala fårbesättningar att skicka sina lamm hit. Förhoppningsvis kan det öka deras lönsamhet. Slakteriet kommer att ta hand om cirka 500 lamm om året och de har även tillstånd för att slakta storvilt.

- I uppstarten kommer vi slakta ca 20 lamm, en dag i veckan, och sedan får vi se hur utvecklingen blir. Det här är ett familjeprojekt och vi vill göra så mycket som möjligt själva, säger Elsa. Kanske kommer vi om

det behövs, att anställa en person på timtid.

Satsar på ekologisk lammproduktion

Djurbesättningen idag består av 75 tackor som producerar omkring 120 lamm per år, men eventuellt ska besättningen utökas till omkring det dubbla. Hela produktionen är ekologisk och lammen föds upp på enbart grovfoder.

- Vi vill ha en enkel uppfödning av djuren. Fåren går på djupströbädd i enkla byggnader, säger Elsa. De har satsat på vårlammning, vilket gör att de flesta lamm är slaktmogna på hösten. Därför kommer den största delen av de egna lammen att slaktas då. Lammen är finull/päls/texel-korsningar, vilket ger ganska stora lamm som passar bra in i slakteriet.

- De ska väga minst 20 kg, men får gärna vara större. Det viktiga är att vi tar fram produkter som passar kunden, säger Elsa. Kunderna kommer även att kunna beställa till exempel bäckenhängt kött och styckningsdetaljer efter egna önskemål, vilket kan vara svårt att få tag på från de stora slakterierna. Till att börja med kommer köttet att säljas i köttlådor. Kunden kommer själv till gården och hämtar varorna eller så körs de ut direkt ut till köparen.

Elsa berättar att hon redan nu har märkt av ett intresse för det lokalproducerade köttet.

Flera har ringt och frågat om de får köpa kött, trots att hon inte gjort någon marknadsföring alls. Även skinnen från fåren kommer att säljas på gården. Det är också en orsak till att Elsa har satsat på finulls- och pälsinblandning för att även få mörka samt smålockiga skinn.

För att kunna bygga slakteriet har Elsa sökt investeringsstöd.

– Förutom det extra bidraget till bygget känns det bra att någon trodde på min idé, säger Elsa. Hon har även sökt och beviljats stöd för egen kompetensutveckling. Pengarna har utnyttjats till att gå kurser och åka på studieresor.

Byggnad med många möjligheter

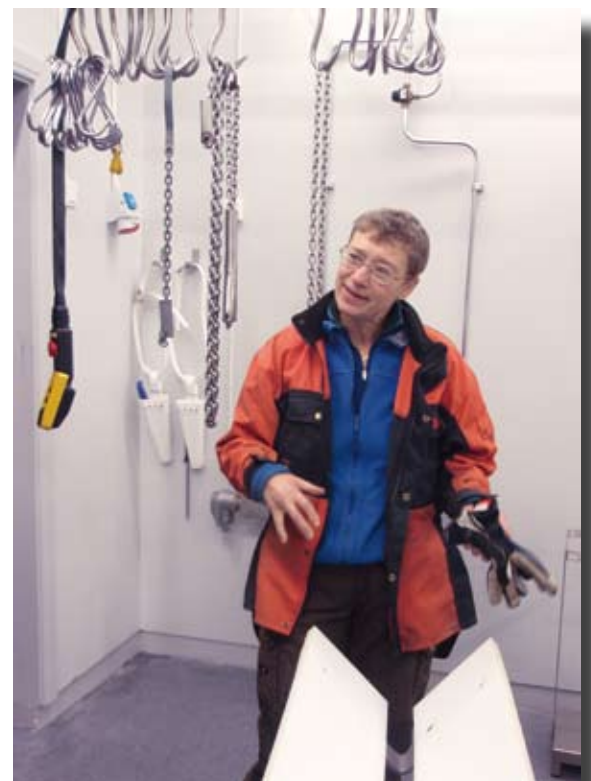
Slakteriet är en röd byggnad som smälter bra in i omgivningen. Förutom själva slakteriet finns snart en leverans/butiksdel, ett restaurangkök, en fest- och konferenslokal och en mindre lägenhet i huset. Tanken är att vi ska kunna vidareutveckla företaget på olika sätt.

- Det är viktigt att bygden lever och genom att vi driver ett företag här, kan vi kanske inspirera fler till att starta företag på landsbygden, säger Elsa.

Slakteriet är godkänt av livsmedelsverket och hon ska få en besiktning/veterinär utsedd, sedan kan produktionen dra igång. Elsa ser fram emot att komma igång med slakt, styckning och försäljning lagom till jul.

Petra Umeland 054-19 72 14

Elsa berättar att det är viktigt att ta fram produkter som passar kunden. De kan till exempel beställa bäckenhängt kött och styckningsdetaljer efter egna önskemål, vilket kan vara svårt på de stora slakterierna.

Alléer i Värmland

Förebilden till våra svenska alléer kommer från början från Centraleuropa. Under 1600-talet spred sig modet även till Sverige, och svenska adelsmän började anlägga alléer för att få ståndsmässiga entréer till slott, herrgårdar och säterier.

Under de följande århundradena blev det allt mer populärt att anlägga alléer, även vid större bondgårdar. Flera olika trädslag användes, bland annat björk, ek och lind.

Gamla alléer har höga kulturmiljövärden och är idag viktiga inslag i många historiska gårdsmiljöer i Värmland. Alléerna har också höga biologiska värden. Träden i en allé är ofta gamla och grova lövträd, vilket är en viktig biotop för många arter. Fåglar bygger bon i håligheter och på de grova grenarna. Insekter

trivs i den varma, solbelysta veden eller i de skuggiga kronorna, vilket i sin tur föder häckande fåglar och fladdermöss. En rad olika mossor, lavar och svampar trivs också på den gamla lövveden.

Allén på Odenstad

På östra sidan Glafsforden i Gillberga socken ligger Odenstad säteri. Själva gården har rötter från järnåldern, men den nuvarande man-gårdsbyggnaden är från 1750-talet. Byggnaden är uppförd i karolinsk stil med säteritak av skiffer, och är idag byggnadsminne.

Fram till gården löper två alléer, en "finare" och en "enklare". Den gamla huvuduppfarten flankeras av lindar medan ladugårdsuppfarten istället har fått en allé av björkar.

Lindallén längs huvuduppfarten har en extra spännande historia, eftersom det var här som Erik-Gustaf

Geijer 1809 genomförde sitt berömda frieri till Anna-Lisa Liljebjörn, vars far då ägde Odensta (se separat ruta). -Varje sommar kommer det förbiresande och frågar efter platsen där Geijer friade till Anna-Lisa, berättar Sven Junzell, som äger Odensta idag.

När nuvarande ägarfamilj tog över fastigheten planterade man tillbaka delar av allén som tidigare tagits ner. Härom året var det dags att återställa de sista delarna. Vid det laget hade möjligheten att söka stöd för återplantering av alléträd inom Utvald Miljö lanserats. Återplanteringen av de sista delarna av lindallén genomfördes under 2008, med så kallad miljöinvestering för restaurering och återskapande av alléer (se separat faktaruta).

Sara Bodin Olsson
054-19 70 44

Förstörda delar av allén har nu återplanterats med hjälp av s.k. miljöinvestering.

Lindallén vid Odenstad Säteri i Gillberga är idag mest känd för de dramatiska händelserna runt Erik Gustaf Geijers frieri i början av 1800-talet.

Miljöinvestering till återplantering av alléträd

Sedan 2008 finns möjligheten att söka s.k. miljöinvestering för återplantering av alléträd.

Ersättningen är en fast ersättning på 1 200 kronor per träd. Budgeten för insatsen är begränsad och Länsstyrelsen prioriterar mellan inkomna ansökningar. Ersättning kan bara beviljas till alléer längs enskilda vägar.

Sista ansökningstillfälle 2010 är den 16 februari. Ansökningsblankett finns på Länsstyrelsens hemsida eller kan skickas via post till dig som inte har tillgång till Internet.

För mer information kontakta
Sara Bodin Olsson
054-19 70 44

Erik-Gustaf och Anna-Lisa

En Romeo och Julia-historia på värmländska

Redan upptakten till Erik-Gustaf Geijers frieri var dramatisk: Anna-Lisa hade flera beundrare, inte minst en man som, med hennes egna ord, var både "förmögen, hygglig och talade om att köpa Odenstad".

Onekligen ett gott parti, även om den tilltänkta bruden egentligen höll av någon annan... Efter påtryckningar från fadern gick Anna-Lisa med på att acceptera den förmögne herrens frieri, om han själv kom till Odenstad för att fria. Tidigare hade han nämligen bara låtit sina avsikter bli kända via ombud.

Frågan var nu alltså: skulle den förmögne friaren dyka upp? Anna-Lisa hade ju i så fall lovat sin far att acceptera frieriet. Eller skulle Erik-Gustaf Geijer mot all förmodan komma först, och vilka var i så fall hans känslor? Anna-Lisa är inte ens säker på att han håller av henne. "Hvilken känsla af skräck och oro utstod jag ej för hvarje gång någon kommande sågs i allén" skrev hon själv om månaderna av väntan. Så småningom blev också Anna-Lisa sjuk, i gulsot.

Ytterligare en dramatisk vändning tar historien när ryktet sprider sig att Anna-Lisa redan tackat ja och förlovat sig med den rike friaren! Erik-Gustaf skriver därför ett vemodigt avskedsbrev till henne, ber henne skicka en hårlock och meddelar därefter att han ska resa utomlands. "Nu trodde jag mig vara säker om hans kärlek – och nu skulle det blifva slut" skriver hon själv om händelserna.

Dramat får sin upplösning i juli 1809. "Mager och aftärd, med det hvita i ögonen ännu gult gick jag [...] en morgon som vanligt tidigt upp och satte mig på trappan utanför huset. Jag blef varse en främmande karl, som lämnade en biljett till trädgårdsmästaren". Det var Erik-Gustaf, som trots all kommit för att fria!

Etiketten krävde dock att friaren först talade med Anna-Lisas far, och fick hans välsignelse. Fadern mötte Erik-Gustaf i allén, men kom där med så många invändningar mot giftemålet, att Erik-Gustaf tolkade detta som ett nej. Han vände därför om och började gå mot sin vagn, för att avresa till England.

"Men härvid intogs min far af ömhet och medlidande" skev Anna-Lisa efteråt, "och ropande honom tillbaka, sade han: "Kom med mig; jag vill ej helt och hållet bära ansvaret af att för alltid hafva skilt er åt. Må ni själfva afgöra, och med förnuft tänka på er framtid". Efter mycket om och men kunde alltså Erik-Gustaf fria till Anna-Lisa, som förstas tackade ja. De unga två var nu äntligen förlovade!

Giftemålet skulle dock komma att dröja ännu längre. Efter en enda kväll som trolovad inledde Erik-Gustaf dagen därpå – precis som planerat – sin resa till England. Därefter påbörjade han sin karriär i Uppsala. Först 1816 genomfördes bröllopet.

Källa: A.L. Molin, "Erik Gustaf Geijer och Anna Lisa Liljebjörn" ur "Ord och Bild 1903".

Lär dig mer!

Behörighetsutbildningar 2010

För mer information om behörighetsutbildningar, se Jordbruksverkets webbplats: www.sjv.se/amnesomraden/vaxtmiljovatten/vaxtskydd/behorighetsutbildning

Grundkurser

För att få använda kemiska bekämpningsmedel i klass 1L och 2L, måste man enligt lag vara minst 18 år och ha behörighet. På behörighetsutbildningen får man lära sig att hantera och använda de kemiska bekämpningsmedlen så att riskerna för negativa effekter på hälsa och miljö minimeras. Avklarad grundutbildning ger en behörighet som är giltig i fem år. Förlängd behörighet kräver fortbildningskurs vart femte år.

Kemiska bekämpningsmedel klass 1L och 2L – ej betning

Ger behörighet att använda växtskyddsmedel som inte används som betningsmedel. Fullständig närvaro krävs och godkänt resultat på ett efterföljande prov.

Tid: 4 dagar (2, 4, 9 och 11 feb), kl 8.30-16.30

Plats: Länsstyrelsen, Karlstad

Kostnad: 3000 kr (exkl moms)

Frågor: Gunnar Nilsson, LSTS

Anmälan: Senast 18 jan till LSTS

Betningsmedel

Tid: 19-20 jan, kl 8.30-16.30

Plats: Svalöv, Skåne

Frågor och anmälan:

Karin Johansson, SJV

Fortbildningskurser

För dig som har behörighet men där giltigheten gått ut.

Om du har en behörighet som går ut 2010-12-31 måste du förnya den under 2010. Har du en behörighet som gick ut *före 2006* måste du gå grundkursen på nytt. För att få din behörighet förlängd krävs fullständig närvaro på kursen och godkänt resultat på det efterföljande provet.

Kemiska bekämpningsmedel klass 1L och 2L – ej betning

Tid: Välj mellan 9 eller 11 mars

Plats: Karolinen, Karlstad

Kostnad: 1 400 kr (exkl moms)

Frågor: Gunnar Nilsson, LSTS

Anmälan: Senast 22 feb till LSTS

Kemiska betmedel

Tid: 28 jan

Frågor och anmälan:

Länsstyrelsen Örebro

KONTAKT

LSTS

Länsstyrelsen Värmland

Våxnäsgatan 5, Karlstad

Växel: 054-19 70 00

varmland@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/varmland

Anmälan kurser:

Birgit Olsson tel 054-19 72 66

Gunnar Nilsson 054-19 72 55

Malin Eliasson 054-19 72 12

Frågor:

Daniel Hedeås 054-19 72 38

Gunnar Nilsson 054-19 72 55

Elisabeth Schönborg 054-19 72 90

Petra Umeland 054-19 72 14

Sara Bodin Olsson 054-19 70 44

LSTO

Länsstyrelsen

Västra Götaland

Jan Hill 0501-60 58 24

Marta Göransson 0521-60 56 77

LSTT

Länsstyrelsen Örebro

Växel: 019-19 30 00

HS

Hushållningssällskapet

Värmland

Ventilgatan 5, Karlstad

Växel 054-54 56 00

www.hush.se/s

varmland@hush.se

Bengt Andréson 054-54 56 20

Åsa Brandin 054-54 56 21

Margareta Edsgård 054-54 56 25

Ulla Eråker 054-54 56 19

Karin Granström 054-54 56 17

Sofia Hedlund 054-54 56 28

LRF

Lantbrukarnas riksförbund

"Säkert bondförnuft"

Torbjörn Axelsson 070-564 56 96

www.sakertbondfornuft.se

SJV - Jordbruksverket

Karin Johansson 036-15 83 22

SvH - Svenska Husdjur

Nils-Erik Hansson 070-688 21 20

Lär dig mer!

Företagsutveckling

Vägen till marknaden

Kursen tar upp marknadsföring och försäljning utifrån nyckelorden "Veta, Besluta och Göra". Målet är att deltagarna ska öka sin försäljning med minst 20 % inom två år. Föreläsarna kommer från LivsTek på Gotland.

Tid: 5 träffar jan-feb

Plats: Ö Ämtervik och Karlstad

Kostnad: 1900 kr (exkl moms)

Frågor: Margareta Edsgård, HS

Anmälan: Senast 20 dec till HS vx

Säkert bondförnuft

LRF och HS i Värmland fortsätter arbetet med kampanjen "Säkert bondförnuft". Målet är att halvera olyckorna i jord och skogsbruket. Läs mer på:

www.sakertbondfornuft.se

Vi erbjuder gårdsbesök och kurser genom din LRF- lokalavdelning. Vi kan också medverka vid olika lokala aktiviteter och berätta om "Säkert bondförnuft".

Kostnad: 250 kr för kurs resp gårdsbesök

Frågor och anmälan: Torbjörn Axelsson, LRF

Hur såg det ut på dina marker för 200 och för 1000 år sedan?

Kvällskurs där du får lära dig att själv forska fram hur dina marker sett ut under historisk och förhistorisk tid. Vi använder historiskt kartmaterial och olika register och arkiv för att ta reda på mer om din gårds historia.

Grundläggande datorvana är ett krav. Antal platser max 12 per grupp.

Tid: Fyra träffar, vardagskvällar, jan-feb

Plats: Karlstad

Kostnad: 550 kr

Frågor: Sara Bodin Olsson, LSTS

Anmälan: Senast 8 jan till LSTS

Ledarskap och personalledning

Grundläggande kunskaper om hur man utvecklar den egna organisationen, sitt ledarskap, sitt sätt att kommunicera samt hur motivationen bland medarbetarna kan ökas.

Tid: 4 träffar heldagar, jan-feb 2010.

Plats: HS,

Kostnad: 1 900 kr (exkl moms) I kursavgiften ingår kursmaterial och fika.

Frågor: Ulla Eråker och Bengt Andréson, HS

Anmälan: Senast 22 dec till HS vx

Bröd - Spannmål

Odlare, bagare och mjölnare samlas för att diskutera spannmål till bakning, spannmålskvaliteter, näringsvärde i olika sorter (ekologiska, konventionella och kultursorter), bakteknik samt odlingsteknik. Medverkar gör bagarmästare Manfred Enoksson och agronom Ulrica Boström.

Tid: 11 jan

Plats: HS, Karlstad

Kostnad: 450 kr (exkl moms)

Frågor: Margareta Edsgård, HS

Anmälan: Senast 20 dec till HS vx

Inspirationsresa

- Småskalig livsmedelsproduktion

En studieresa till Dalarna för personer som vill starta småskalig livsmedelsförädling. Vi besöker Sahlins Struts, Stora Lunåns Gårdsmejeri och Rältagården. Vi hoppas också att Oppigårds bryggeri hinner få klar sin ombyggnad så att de kan ta emot oss.

Tid: 21-22 jan

Kostnad: 1600 kr (exkl moms)

Frågor: Margareta Edsgård, HS

Anmälan: Senast 14 jan till HS vx

Lär dig mer!

Husdjur och bygg

Fårskötsel för nystartare

Skötsel, utfodring, byggnader och hantering av får. Foderproduktion och betesplanering ingår också. Avslutas med ett studiebesök på en fårgård.

Tid: 28 jan och 11 feb, kl 10.00-16.00

Plats: Länsstyrelsen, Karlstad

Kostnad: 500 kr

Frågor: Elisabeth Schönberg, LSTS

Anmälan: Senast 21 jan till LSTS

Kurs i slaktmognad lamm

Bra kvalitet och god ekonomi kräver att du kan bedöma när ett djur är slaktkoget. Kursen genomförs på slakteri. Innehåll bl a slaktmognad, klassning och avräkningspris. Deltagarna får bedöma djur som skall gå till slakt och se hur slaktkropparna ser ut på de djur de bedömt.

Tid: Under våren, datum kommer senare

Plats: Lindås Lamm

Kostnad: 500 kr (exkl moms)

Frågor: Åsa Brandin, HS

Anmälan: Till HS vx

Utveckla ditt företag

- nötköttsproduktion

Jämförelser mellan raser och uppfödningssmodeller, utfodring, produktionsuppföljning, KAP, Taurus Nyckeltal, efterkalkyler, slakt - Marknad m.m. Vi diskuterar den egna produktionen och innehållet styrs av deltagarnas behov och önskemål. Helena Stenberg Taurus medverkar.

Tid: 6 torsdagar, start 14 jan, kl 10.00-15.30

Plats: HS, Karlstad

Kostnad: 1200 kr (exkl moms)

Frågor: Karin Granström, HS

Anmälan: Senast 30 dec till HS vx

Fårfest i Kil 2010

Tre dagar med fåret i centrum!

Över 100 försäljare av allehanda produkter med anknytning till fåret, workshops, kortseminarier, smakprov och massor av trevliga människor.

Tid: 19-20 feb, kl 11.00-17.00 och 21 feb, kl 11.00-16.00

Utförligare program efter 1 jan på www.kil.se

Seminarier för lammproducenter

Skinnkvalitet och beredning av skinn, medverkande Birgit Fag.

Journalföring, god kontroll och säkerhet.

Hur använder jag Elitlamm? En kurs för de som använt Elitlamm tidigare och en för nybörjare.

Begränsat deltagarantal

Kostnad: 400 kr/seminarium

Frågor: Karin Granström, HS

Anmälan: Senast 11 feb till HS vx

Lamningskurs

Fårhälsoveterinär Ulrika König går igenom lamning och lamningsproblem och ger råd och tips på hur man kan hjälpa till.

Tid: 21 jan, kl 13.00-16.00

Plats: Länsstyrelsen, Karlstad

Kostnad: 150 kr (exkl moms)

Frågor: Elisabeth Schönberg, LSTS

Anmälan: Senast 14 jan LSTS

Kom och möt en tjurfäktare!

Säker hantering av djur

Hantering av nötkreatur är ett riskfyllt arbete. Det är viktigt att ha bra utrusning och göra på rätt sätt för att minska olyckriskerna.

Kursledare är novillero Emil von Schults, tidigare tjurfäktare i Spanien. Praktiska övningar med matadoren Joselito Ortega. Karin Granström berättar om "Säkert bondförnuft".

Tid: 28 jan, kl 9.00-16.00

Plats: Länsstyrelsen, Karlstad

Kostnad: 300 kr (exkl moms)

Frågor: Petra Umeland och Daniel Hedeås, LSTS

Anmälan: Senast 22 jan till LSTS

Lär dig mer!

En mjölkresa i länet

Vi besöker mjölkföretagare som har förändrat, eller håller på att förändra, sin produktion. Medverkan av representanter för lantbruksnäringen.

Tid: 25 feb kl 08.00–17.00

Plats: Start Sonnelids, Karlstad

Kostnad: 300 kr (exkl moms)

Frågor: Petra Umeland och Daniel Hedeås, LSTS

Anmälan: senast 18 feb till LSTS

Byggkurs mjölk

Vi går igenom ny teknik och nya rekommendationer. Veterinär Christer Bergsten pratar om golv och klövhälsa. Vi tar upp gårdslogistik och byggprocessen.

Tid: 8 feb, kl 9.30-15.30

Plats: HS, Karlstad

Kostnad: 500 kronor (exkl moms)

Frågor: Sofia Hedlund, HS

Anmälan: Senast 28 jan till HS vx

Inspirationsresa

- för nötköttsproducenter till Uppland och Dalarna

Bussresa till framgångsrika nötköttsföretag. Tema för resan är utfodringsystem och djurhantering.

Tid: 11-12 feb

Kostnad: 2000 kr (inkl resa, boende och mat, exkl moms)

Frågor: Åsa Brandin, HS

Anmälan: Senast 25 jan till HS vx

Ekologiskt lantbruk

-effektivt och lönsamt med rätt produktionsteknik

Vitar upp marknaden för ekologiska produkter, omlägningsstrategi, ekologiska regler, hur stor blir skörden, ekonomi och lönsamhet.

Arrangör: Länsstyrelsen i Västra Götaland

Tid: 9 och 16 feb, kl 9.00-16.00

Plats: Åmål

Kostnad: För lunch och fika

Frågor: Jan Hill eller Marta Göransson, LSTO

Anmälan: Senast 4 feb till Jan Hill eller Marta Göransson, LSTO

Friska kalvar

- hög kalvöverlevnad i dikobesättningen

Kursen tar upp det normala kalvningsförloppet, assistans vid kalvningskomplikationer och när veterinär ska tillkallas. Vi tar upp de vanligaste hälsoproblemen på dikon och kalven. Veterinär medverkar.

Tid: 17 feb, kl 15.00-20.00

Plats: HS, Karlstad

Kostnad: 400 kr (exkl moms)

Frågor: Karin Granström, HS

Anmälan: Senast 10 feb till HS vx

Så lyckas du med

- ekologisk grisproduktion

Vitar upp utfodring, ekonomi, marknad och regler samt visar exempel från gårdar som lyckats bra. Medverkar gör grisrådgivare Maria Alarik

Tid: 23 feb, kl 10.00-15.30

Plats: HS, Karlstad

Kostnad: 500 kr (exkl moms)

Frågor: Karin Granström, HS

Anmälan: Senast 15 feb till HS vx

Starta produktion av

- ekologiska ägg eller fågelkött

Värmland behöver mer lokalproducerade ägg och ekologisk kyckling. Åsa Odelros, rådgivare inom ekologisk fjäderfäproduktion ger tips och råd om byggnader, utfodring och skötsel samt berättar om förutsättningarna och marknaden.

Tid: 11 mars, kl 9.30-15.30

Plats: HS, Ventilgatan 5 Karlstad

Kostnad: 400 kr (exkl moms)

Frågor: Karin Granström, HS

Anmälan: Senast 4 mars till HS vx

Delegerad

läkemedelshantering

För att behandla djur själv krävs att du har genomgått en av SJV godkänd utbildning. Kursen ger dig möjlighet att efter överenskommelse med din besättningsveterinär, själv behandla vissa bestämda diagnoser.

Kursen riktar sig till får- och nöttuppfödare (ej mjölk och svin).

Tid: 4 feb, kl 9.00-16.00

Plats: Länsstyrelsen, Karlstad

Kostnad: 1500 kr (inkl fika och lunch)

Frågor: Nils-Erik Hansson, Veterinär, SvH

Elisabeth Schönberg, LSTS

Anmälan: Senast 28 jan till LSTS. Anmälan är bindande.

Posttidning B

Länsstyrelsen Värmland
651 86 KARLSTAD

Som mottagare av denna tidning finns Du med i ett adressregister hos Länsstyrelsen Värmland

Dags att rensa diken?

Fungerande diken är viktigt för ett produktivt jordbruk. Diken är också livsmiljöer för många groddjur, fåglar, fiskar, musslor, kräfter och insekter. Tänk därför till innan du rensar diken.

Så länge markavvattningen fungerar som den ska, finns det ingen anledning att rensa diket. Om vatten flyter trögt räcker det många gånger att hålla efter vegetationen genom regelbunden klippning och bortforsling. Det kan också ha bildats proppar av sediment eller växtmaterial. Då kan det räcka med att få bort proppen för att diket ska fungera igen.

Om en rensning ändå är nödvändig bör det ske under en lågvattenperiod. Då är det både mest praktiskt och ger minst grumling. Juli-augusti eller december-februari är de bästa tidpunkterna ur miljösynpunkt. Om rensningen kan påverka lekbottnar för öring och lax bör den utföras under juli-augusti, eftersom fisken vandrar upp under hösten och ynglen kläcks i mars-april. På våren utgör

diken häcknings- och lek miljöer för många fåglar och groddjur, vilket gör att det då är mycket olämpligt att rensa diken.

Öppna diken i jordbrukslandskap är biotopskyddade och får därför inte skadas. I de flesta fall är det tillåtet att rensa diken för att bibehålla djup och läge, men i vissa fall kan det krävas tillstånd. Alla rensningar i diken som kan hysa fisk, musslor eller kräfter är anmälningspliktiga. Tillstånds- och samrådsärenden behandlas av länsstyrelsens miljöskydds-enhet.

Maria Sundqvist 054-19 72 25

Vill du läsa mer:

Miljöhänsyn vid dikesrensningar från 2004 kan laddas ned från LRF:s webbplats www.lrf.se under Beställ material/Miljö.

Handgrävda diken som på bilden har ett högt kulturhistoriskt värde och bör aldrig rensas med maskiner utan bara med handkraft.

Länsstyrelsen Värmlands tidning för lantbrukare i Värmland

Utgivare: Länsstyrelsen Värmland, 651 86 KARLSTAD
Utkommer med 4 nummer per år.

E-post: varmland@lansstyrelsen.se

Ansvarig utgivare: Malin Eliasson 054-19 72 12

Redaktion: Emma Andersson, Roger Bergqvist, Malin Eliasson,
Maria Sundqvist, Petra Umeland

Formgivning: Katarina Zeplien

Foto: Länsstyrelsen Värmland, Swebus, Kjell Holmgren

Tryck: Elanders Sverige AB **Upplaga:** 5 000 ex,

Publ nr: 2009:28

Vid byte av adress

Vårt adressregister för tidningen Utsikt ändrar vi själva. Därför är det viktigt att du meddelar adressändringar till: Länsstyrelsen Värmland, Lantbruk/tidningen Utsikt, 651 86 Karlstad.
Tel: 054-19 70 00 eller e-post: varmland@lansstyrelsen.se märkt "Lantbruk/tidningen Utsikt"

Länsstyrelsen
Värmland

EUROPEISKA UNIONEN